

**BOSHLANG'ICH TA'LIM O'QITUVCHILARI O'RTASIDA TARMOQ
O'RNATISH VA HAMKORLIK ASOSIDA AXBOROT
KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI**

Xasanova Madinabonu Baxodirjon qizi

Farg'ona shahar 13-maktab Boshlang'ich sinf o'qituvchisi

ANNOTATSIYA. Mazkur tezisda boshlang'ich sinf o'quvchilarining axborot istemoli madaniyatini rivojlantirishning ayrim metodik masalalari yoritib berilgan. Bugungi globallashuv davrida axborot madaniyati sohasida vujudga kelayotgan dolzarb muammolar xususan dunyoning ayrim mintaqalarida toboro kuchayib ildiz otib borayotgan ma'naviy inqiroz xavfi o'quvchilarda axborot tahdididan asrash ular orasida mutolaa madaniyatining rivojlantirish masalalari hamda ta'lim tizimida yangi axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanib dars jarayonini tashkil qilishda xorijiy tajribalar batafsil bayon qilingan.

***Kalit so'zlar:** boshlang'ich ta'lim, infratuzilma, axborot kommunikatsiya texnologiyalari, ijtimoiy tarmoqlar, axborot, media, axborotlashtirish, axborot madaniyati.*

KIRISH

Bilamizki, bugungi kunda globallashuv davrida axborotlarni tarqatish zamonaviy qiyofaga kirdi. Ta'lim sohasida ham axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish dolzarb masala hisoblanadi. Dars jarayonida zamonaviy axborot muhitini yaratish, o'quvchilarga qulay usullarda dars berish ularning bilim salohiyatini oshirish kelajakda jamiyatimizga kerakli shaxs bo'lib yetishishlariga katta hissa qo'shadi.

MAVZUNING DOLZARBLIGI

Mamlakatimizda ta'lim sohasida keng qamrovli ishlar olib borilmoqda ilg'or xorijiy tajribalar asosida darslarni tashkil etish, o'quvchilarga zamonaviy axborot

tizimi asosida ta'lim berish shuningdek axborot madaniyatini rivojlantirish muhim sanaladi. Ta'lim tizimini modernizatsiyalashda ta'limning barcha bo'g'inlarida tobora faol qo'llanilayotgan ilg'or pedagogik texnologiyalarning turli yo'nalishi o'quvchilarning ma'naviy kuchi, qobiliyatlarini ochish uchun maqbul sharoit yaratib bermoqda. Dars mavzusiga oid multemidiya, animatsiya, grafika, diafilm va vidiofilmlardan foydalanish dars jarayonini yanada qiziqarli bo'lishiga ko'mak beradi. O'quv mashg'ulotlari davomida pedagogik jarayon o'z navbatida, o'qituvchi darsni zamonaviy tashkil etishi, takomillashtirishi o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, axborotlarni to'g'ri va asosli qidirib ularni tahlil qilishi o'quvchilarni fikrlashga va muammoli vaziyatlardan chiqishga asosiysi xulosa qilishni o'rgatadi. Axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarning nazariy, ijodiy va refleksiv tafakkuri rivojlanishiga katta ta'sir etadi. O'quvchining xotirasida u yoki bu hodisa, jarayonning obrazli ifodalanishi o'quv materialini boyitib, uning ilmiy jihatdan o'zlashtirilishiga yordam beradi. O'quv mashg'ulotlarini mavzu doirasida kompyuter texnologiyalari asosida testlarni yechish to'g'ri javobni tahlil qilishi, o'qituvchining darsni samarali hamda ta'lim sifatini yanada rivojlantirishiga o'quvchilarni zukko va ilmi bo'lishlariga zamin yaratadi. Boshlang'ich sinflarda turli fanlarni axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan asosli foydalanib dars o'tish o'quvchilarni ta'lim jarayonida ijobiy motivatsiyalar berish, darsda bajariladigan ish hajmi ham 1.5 – 2 baravarga oshirish, bilimni nazorat qilish o'quvchilarning faoliyatida izlanish, ijod qilish samaradorligini oshiradi. O'quv jarayonlarida o'quvchining berilgan vazifasini anglab olish motivini kuchaytiradi. Sinfdagi o'quvchilarning darsga faol qatnashishi ta'minlanadi. Boshlang'ich ta'limda zamonaviy axborot kommunikatsiyalarining keng joriy etilishi fan sohasida axborotlashtirishni, o'quv faoliyatini intellektuallashtirishni, integratsiya jarayonlarini chuqurlashtirishni ta'lim tizimini infratuzilmasi va uni boshqarish mexanizmlarini takomillashtirishga olib keladi. Darsni zamonaviy texnologiyalar asosida tashkil qilish bola ruhiyatiga yaqinroq bo'ladi. O'quvchilarning o'quv materiallarini o'zlashtirishga bo'lgan qiziqish, xohish va istaklarini qo'zg'atish asosida maqsadga erishish motivatsiya bo'lib, bu o'qituvchi va o'quvchilarning

o'zaro ichki yaqinlashuvidir.

TADQIQOTNING MAQSADI

Boshlang'ich sinfda axborot texnologiyalari asosida o'quv jarayonlarini tashkil etish o'quvchilarning kognitiv psixologiya sohasini faollashtirishga, ta'lim materiallarini muvaffaqiyatli o'rganish va aqliy rivojlanishiga xissa qo'shishi kerakligini yodda tutush kerak. Innovatsion va axborot texnologiyalarini ta'lim jarayoniga tadbiiq qilishni zamonaviy axborot dunyosini rivojlanishidagi mantiqiy va zaruriy qadam deb atash mumkin. Bola axborot kommunikatsiya texnologiyalarining ma'lum bir o'quv fuksiyasini bajarishi eslab qolishiga yordam berishi kerak. Axborot texnologiyalari o'quv jarayonining yordamchi elementi bo'lishi kerak deb o'ylayman.

Mamkakatimiz yoshlariga zamon talabiga mos ta'lim tarbiya berish jarayoniga yangi zamonaviy axborotkommunikatsiya texnologiyalari tizimi va internet tarmog'i imkoniyatlarining tadbiiq etilishi o'zining ta'lim samarasini oshirish omili ekanligini allaqachon namoyon etmoqda. Boshlang'ich sinflarda axborot madaniyatini oshirish ularning ijtimoiy tarmoqlardan axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan to'g'ri foydalanish kerakligini tushuntirish zarur hisoblanadi. Bugungi kunda internet — inson hayotining ilk bosqichidanoq uning ajralmas qismiga aylanib qolgani bois, bolalarni uning xavfidan himoyalash masalasi bugungi kunning dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi va mazkur muammo global miqyosda hal etilishi taqozo etiladi. Internet bolalar tarbiyasida o'ta muhim o'rin egallaydi. Chunki, bola tarbiyaga oid xulqatvor ko'nikmasi, hayot tamoyillarini, xatto yaxshi yoki yomonni ijtimoiy tarmoq vositalaridan olmoqda. Biroq virtual olamda ham ularni muayyan xavf-hatarlar va tahdidlar kutib turgan bo'lishi mumkin.

Axborot xavfsizligi bo'yicha o'qituvchi tomonidan o'quvchilarga oddiy va tushunarli tarzda yetkazish kerak. 7–10 yoshda bolaning farqlash hissi juda faol bo'lgani bois, unga to'g'ri axborotlarni berishni nazorat qilmoq lozim. Chunki shu yoshda axborotni anglash qobiliyati shakllana boshlaydi. Ushbu yoshdagi boshlang'ich sinf o'quvchilari hisoblanib endigina o'qishni o'rgangani, qaysi saytga

kirgani va qanday muammolarga duch kelishi mumkinligini oxirigacha tushunib yetmaydilar. Multfilm va rang-- barangligi bilan jalb qiluvchi o'yinlarga qiziqish bo'lgani bois, bolalar ko'p hollarda shu kabi axborotlarni izlashadi. Shu sababli boshlang'ich sinf o'quvchilarining internetdan foydalanishini ota-ona o'qituvchi yoki kattalar tomonidan doimo nazorat qilinishi zarur.

“Hayot vaqtlardan iborat” degan edi buyuk allomalardan biri, o'quvchilar vaqtini har xil o'yinlar bilan emas balki kitob mutolaasi, turli xil to'garaklar hamda sport mashg'ulotlari o'tkazishlarini ta'minlash bugungi kunda zarur hisoblanadi. Internet tarmog'ida tarqalayotgan va yosh avlodga ziyon yetkazishi mumkin bo'lgan axborotlarni filtrlash yoki zararli resurslarni cheklash maqsadga muvofiq bo'ladi. Internetda juda ko'p foydali, ma'rifiy va qiziqarli axborotlar mavjud bo'lib, ulardan to'g'ri va samarali foydalangan o'quvchiga turli sohalar bo'yicha bilimi oshib boradi. Kelajakda o'z kasbini tanlashga qiyinchiliklarga duch kelmaydi.

TADQIQOT VAZIFALARI

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida sinfdan tashqari ishlarda o'quvchilar orasida kitobxonlikni targ'ib qilish, badiiy faoliyat bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishning eng samarali yo'nalishi hisoblanadi. O'qish va ona tili, matematika va tabiatshunoslik kabi fanlar ham o'quvchilarning ijodiy salohiyatini rivojlantirish uchun juda ko'p imkoniyatlarga ega.

Sport mashg'ulotlari bilan shug'ullanish esa o'quvchi yoshlarni sog'lom shaxs bo'lib yetishishlariga imkon beradi. Badiiy o'qish darslarida o'qituvchi tomonidan qo'yilgan maqsadga bog'liq ravishda, ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish jarayoni turli yo'llar bilan amalga oshirilishi mumkin. Sinfdan tashqari darslarda o'quvchilar orasida axborot kommunikatsiya texnologiyalari asosida ibratli multafilmlarni targ'ib qilish yoki bolalar o'rtasida turli musoboqalarni zamonaviy texnologiyalar bilan o'tkazish ularning qobiliyatlarini rivojlantirishga katta xissa qo'shadi deb o'ylayman.

XULOSA

Yuqorida fikrlarimizdan xulosa qilib aytshimiz mumkinki ta'limning zamonaviy jamiyat hayotida o'rni ko'p jihatdan axborot jamiyati axborot

sivilizatsiyasini shakllantirish, ta'limni axborotlashtirish tushunchalarida o'z aksini topadigan bilim va ma'lumotlarning o'sib borayotgan roli bilan belgilanadi.

Davlatning bugungi va istiqboldagi barqaror iqtisodiy o'sishini ta'minlovchi omillar aynan ta'lim sohasi rivojlanishiga bevosita bog'liq axborot va bilim jamiyatning asosiy o'zgartiruvchi kuchiga aylanadi, boshlang'ich sinf o'qituvchilari va o'quvchilarga ham davlatimiz tomonidan imkoniyatlar berilmoqda. Kompyuter texnologiyalaridan foydalanish an'anaviy ta'lim tizimidan farq qilib jahon ta'lim standartlariga mos darslarni tashkil qilish mumkin.

Axborot madaniyati umuminsoniy madaniyatning bir qirrasini sifatida qaralmoqda. Yuksalib rivojlanib kelayotgan zamonda boshlang'ich ta'lim o'qituvchilari har bir bolani mustaqil fikrlashga ega bo'lgan buyuk insonlar qilib tarbiyalashimiz zarur. Axborot istemoli madaniyati oshirish boshlang'ich sinf o'quvchilarining, turli bemaoni o'yinlar shunga o'xshash saytlardan bilib bilmay kirib qolishlaridan saqlashga yordam beradi. O'zining kimligini, o'zligini bilgan inson ota-ona, ona vatan, vatanparvarlik degan muqaddas qadriyatlarining tub mohiyatini anglashga qodir bo'ladi deb o'ylayman.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Boymurodova G., Sattorova X. va boshqalar. O'qish. 2-sinf. O'qituvchilar uchun metodik qo'llanma – Toshkent: “Sharq”, 2014.
2. Fuzailov S., Xudoyberganova M., Yo'ldosheva Sh. Ona tili. 3-sinf uchun darslik. Toshkent: “O'qituvchi”, 2014.
3. Masharipova U., Umarova M., Baynazarova D., Nabiyeva M. Ona tili, sinf.
4. O'qituvchilar uchun metodik qo'llanma Toshkent: “Sharq”, 2014.
5. Orif Tolib “Bolalarga adabiyotining fidoyisi” (To'plam) 2004-yil.